

Трансформація медіапростору регіону в умовах зовнішньої агресії: український аспект

В. В. Бравов

Маріупольський державний університет, м. Маріуполь, Україна
Corresponding author. E-mail: v.bradov@gmail.com

Paper received 12.04.18; Accepted for publication 21.04.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2018-169VI28-04>

Анотація. У статті викладено результати дослідження особливостей трансформації інформаційного простору сходу України в умовах зовнішньої агресії з боку Росії. Визначені і функціонально охарактеризовані структурні елементи медіасфери тимчасово невідконтрольної українській владі частини Донбасу, алгоритм вироблення пропагандистського контенту, канали його розповсюдження. Автор стверджує, що на окупованій території сформовано розгалужений, добре керований інформаційно-пропагандистський комплекс, завданням якого є встановлення відповідного інформаційного порядку денного і формування у аудиторії стереотипів, які працюють на певні цілі агресора.

Ключові слова: інформаційна агресія, медіасфера, інформаційно-пропагандистський комплекс, антиукраїнська спрямованість, пропагандистський контент.

Вступ. З початком російської збройної агресії (2014 р.) інформаційний простір Донбасу виявився розколотим "лінією зіткнення" двох протилежних сил. Тут утворилися дві майже ізольовані одна від одної медіасфери, діаметрально різні за ідейно-тематичною спрямованістю контентних масивів, але однаково функціонально налаштовані на конструювання чітко визначеної, соціально значимої проблематики, генерування певних установок різним соціальним групам в питанні інтерпретації перебігу подій, формування відповідної суспільної поведінки населення по обидві сторони інформаційного і збройного протистояння. Їх функціонуванню характерне не тільки різне ідеологічне, а й відмінне організаційно-правове, фінансово-економічне (ринкове) підґрунтя діяльності. Актуальним є проведення наукових розвідок кожної з медіасфер для побудови в подальшому ефективних комунікаційних конструкцій задля забезпечення повноцінної реалізації у регіоні національних інтересів.

Короткий огляд публікацій по темі. Підґрунтям нашої наукової розвідки послужили розробки західних вчених – П. Бурдье, П. Лазарсфельда, Г. Лассвелла, В. Ліппмана, М. Маклуена, а також вітчизняних науковців і фахівців близького зарубіжжя – В. Горбуліна, В. Іванова, С. Кара-Мурзи, І. Крупського, В. Ліпкана, О. Литвиненка, Є. Магди, А. Манойло, І. Панаріна, Г. Почепцова, С. Расторгуєва, А. Чічановського та ін. Увагу до процесів, що відбуваються у інформаційно-комунікаційному полі сходу України, демонструє й сучасна наукова періодика. Значне місце приділено теоретичним аспектам гібридної та смислової війн, особливостям їх «зброї»-інструментарію, розгляду практики маніпулятивного впливу на аудиторію, ролі медіа в розповсюдженні «мови ворожнечі». В той же час, критичний огляд публікацій вказує на відсутність досліджень, безпосередньо пов'язаних з трансформаціями інформаційного простору регіону в умовах зовнішньої агресії.

Мета. На основі дослідження окремих сегментів і стану медіапростору в цілому визначити структурні, функціональні і контентні особливості його трансформації в тій частині Донбасу, яка внаслідок російської агресії тимчасово невідконтрольна Україні.

Матеріали і методи. В ході наукової розвідки аналізувалися друковані і електронні медіа, що функціонують на тимчасово невідконтрольній українській владі території Донецької області, зміни в їх ідейно-тематичній спрямованості, а також – певна інформація з «офіційних» ресурсів т. з. «ДНР». Використані методи: моніторингу, спостереження, групування розрізнених даних, узагаль-

нення, експертного аналізу, описовий.

Результати й обговорення. На невідконтрольній Україні частині Донецької області суб'єктами інформаційної діяльності, що формують медіасферу тимчасово окупованої території, виступають: а) розгалужений «державний» медіасектор т. з. «Донецької народної республіки»; б) медіагрупи громадських організацій (ГО) «Новоросія» і «Оплот Донбасу»; в) інформаційні ресурси т. з. «міністерств і відомств ДНР», фондів; г) мас-медіа Російської Федерації (РФ).

Структура «державного» сектору на кінець 2017 року об'єднувала в єдиний механізм усі основні види медіа: пресу, телебачення, радіо, інтернет-ресурси, а також інформаційну агенцію, рекламний підрозділ, поліграфічне підприємство. Їх функціонування фінансово забезпечується «бюджетом ДНР», а поточне управління здійснюється створеним "міністерством інформації республіки" («МІ ДНР»), зусилля якого зосереджені на «проведенні системної державної інформаційної політики, реалізації дозвільної і наглядової функцій, вивченні громадської думки, патріотичному вихованні молоді, моніторингу громадських настроїв в соціальних мережах і обговорень подій в республіці в українському інформаційному полі» [1]. Мас-медіа «державного» сектору діють при всебічній підтримці і безпосередній участі структур країни-агресора, висвітлення дійсності йде з антиукраїнських позицій, базується на утрированому і вульгаризованому протиставленні процесів, що відбуваються по обидва боки «лінії зіткнення».

Значну роль в забезпеченні функціонування медіасфери, в якій різні за типом активи – видавничі проекти, теле- і радіоканали, інтернет-портали – повинні доповнювати один одного, відіграють діючі медіагрупи, що формально не входять до складу «державного» сектору. Найуспішніше це вдається мас-медіа ГО «Новоросія». До їх складу входить газета «Новороссія», телеканал «Новороссія ТВ», радіостанція «Новороссія Рокс», а також такі інтернет-ресурси, як Novorossia.su та NRT24 (Novorossia today). Діяльність структури не пов'язана з ринковими принципами, вона фінансується хоча і в обхід «державного бюджету республіки», але з великою веродійністю можна стверджувати, що це відбувається з того ж самого – кремлівського – фінансового «джерела проекту». Загалом контенту мас-медіа групи властивий антиукраїнський характер, він містить пропаганду проросійського шляху розвитку регіону [2].

Над заповненням інших існуючих тематичних ніш працюють інформаційні ресурси т. з. «міністерств і ві-

домств» типу – «Боевое знамя Донбасса» (газета «міністра оборони ДНР»), «Налоговый Советник» (видання «міністра доходів і зборів»), «Железнодорожник Донбасса» («ДП «Донецька залізниця») тощо.

Мас-медіа РФ представлені в медіасфері окупованої частини Донбасу як друкованими виданнями, так і аудіовізуальними мас-медіа. В електронному сегменті це телеканали і радіостанції, головним чином, федеральної власності, але наявні й комерційні. Серед ТБ – «Россия 1», «Первый канал», «Россия 24», «Звезда», «НТВ», радіо – «Радио России», «Спутник», «Маяк», «Радио Комсомольская правда», «Вести», «Русское радио», «Комета» та ін.

Не дивлячись на певну структурованість медіасфери «ДНР» «за походженням», для того, щоб отримати цілісну картину, доцільно, на думку автора, розглядати її по сегментам – преса, ТБ, радіо, інтернет, обов'язково враховуючи їх взаємозв'язки.

Преса. Вона становить значну частину медіасфери «ДНР». На кінець 2017 року на окупованій території у статусі т.з. «державних» виходило 20 суспільно-політичних друкованих видань [3]. Частина з них була створена за часи окупації («Донецкое время», «Голос Республики», «Донецк Вечерний», «Боевое знамя Донбасса»), але значна кількість – 14 видань – функціонують на виробничій базі редакцій, які до агресії були зайняті випуском районних та міських комунальних видань, серед засновників яких була місцева влада. Після окупації цих територій, вони відповідно були «переорієнтовані», іноді з кардинальними змінами (у порівнянні з довоєнним складом) редакційних колективів, і підпорядковані (у тому числі й підцензурно), як вже зазначалося, «міністерству інформації ДНР». Інколи це відбувалося з кон'юнктурним коригуванням назви видань («Макеевский рабочий Донецкой Народной Республики» (м. Макіївка), «Кочегарка ДНР» (м. Горлівка)), іноді – і зовсім безцього.

Особливість формування контенту окремого номеру «державного» видання полягає в тому, що цей процес відбувається за певною схемою, стандартною для переважної більшості газет, що виходять під егідою «міністра інформації ДНР» [3]. По-перше, неодмінною умовою є розміщення на першій шпальті номеру світлини (портрета, або репортажного фото) «глави республіки» зі звітом його прес-служби чи матеріалів «Донецкого агентства новостей – ДАН», стосовно заяв і подій, що відбулися. По-друге, особливу роль в структурі номеру відіграє «Вестник ДНР», що розповсюджується як обов'язковий вкладиш (4 шпальти А3) на кшталт «газета в газеті» у всіх «державних» виданнях. Його контент готується окремою структурою «МІ ДНР». Це дозволяє вирішити проблему низького професійного рівня наявного складу більшості співробітників редакцій місцевих газет в плані підготовки якісного пропагандистського контенту, посилення ефективності його ідеологічної складової для відповідного впливу на аудиторію. По-третє, обов'язковим є розміщення матеріалів, пов'язаних з медіапроектами «МІ ДНР», які теж готуються на замовлення і розсилаються централізовано до редакцій. Такими, наприклад, є матеріали, що йдуть під рубрикою «Білі журавлі» – розповіді про вбитих учасників незаконних збройних формувань (НЗФ). В цілому, якщо взяти за основу типове друковане видання з об'ємом одного номеру 8 шпальт, то редакції при вищенаведеному розкладі залишається тільки дві з них, щоб надати інформаційні матеріали стосовно активної діяльності вже місцевої «адміністрації».

Серед періодичних видань «ДНР» слід виокремити й ті, що працюють на окупованій території не на «маси», а на певні аудиторні прошарки. Вони не входять до «державного» сектору, але в усьому іншому мало чим відрізняються. Це – друковані органи «громадських рухів» – газети «Донецкая Республика» (видання однойменного – «правлячого» – руху, виходить накладом 100 тис. екз, найдешевша роздрібна ціна – 2 руб., крім основних випусків паралельно друкують спеціальні, з промисловим укліном у тематиці, двома форматами – А3 і А2 для розміщення на стендах діючих ще підприємств) та «Новороссия» (засновник – однойменне співтовариство, 10 тис. екз., ціна – 8 руб.), часописи «Новая Земля» (видання т.з. Ізборського клубу Новоросії), «Фактор понимания» («науково-публіцистичний часопис Зінов'євського клубу Новоросії»), «Ровесники» (журнал для підлітків, засновник БФ «Майбутнє дітей»).

Телебачення. Сегмент об'єднує 10 ТБ-каналів: «Первый республиканский», «Юнион», «Новороссия», «Оплот-ТВ», «Оплот-ТВ-2» – ті, що мовлять у Донецьку, а також – «ТВ-Сфера» (Харцизьк), «6ТВ» (Горлівка), «МТК» (Шахтарськ), «ТТВ» (Торез), «Авеста» (Комсомольське). Телепродукт, що виробляється ними, досягає своїх глядачів, головним чином, за допомогою ефіру та кабельних мереж. Через використання найвищої в Донбасі телевежі (360,5 м), яка розташована в Петровському районі окупованого обласного центру, сигнал донецьких каналів поширюється в радіусі до ста кілометрів. Максимальне охоплення міського населення центральних районів – через кабельне ТБ, а селян і жителів міських околиць – через ефірне.

На період моніторингу лідируюче положення серед інших за об'ємом власного ТБ-продукту за добу (до 45 відсотків у буденний день, і майже стільки ж – у вихідні) займав «Первый республиканский» – ТБ-канал цілодобового мовлення, що функціонує на захопленій матеріально-технічній базі Донецької обласної державної ТРК. Крім випусків новин, основні передачі – «Інформбюро», «Парламентський вісник», «Відкрита студія», «Точка зору», «Народна думка», «Освітнянський вектор», «Служба Республіці», «Народний контроль», «Спортивна Республіка» і т.п. Незаймана власними передачами частина ефіру віддається серіалам російського виробництва.

На відміну від інших телеканалів "ДНР", редакції яких у більшості випадків створювалися майже наново, макіївський канал «Юнион», на момент захоплення представниками НЗФ, функціонував на достатньо якісному рівні. Зміни торкнулися, в основному, ідеологічної складової трансльованого контенту, але технічна база, структура, професійний підхід – збереглися. Сітка мовлення каналу пропонує такі передачі: «Політкухня», «Республіка», «Три хвилини на відповідь», «Герой нашого часу», «Поверненці. Шлях додому», «В казармі», «По праву совісті», «Сало в шоколаді» та ін. Кардинальна відмінність каналу від інших електронних мас-медіа «ДНР» – у цілеспрямованій роботі з підлітковою аудиторією: на каналі ними під "чуйним керівництвом" дорослих створюється і запускається в ефір передача «Класні новини».

Ще один ТБ-канал цього сегменту – «Новороссия» – є фактично нішевим, його контент розрахований на певну аудиторію. Тут домінують авторські програми типу «Глас Народу», «Шлях Правди», «Ізборський клуб Новоросії», «Святині Донбасу», «Хроніка пікіруючого тризубця», «Патріотична позиція», «Соль Землі», «Воєнні злочини України», «Камуфляж» та ін. Видбір запозиче-

ного контенту здійснюється з урахуванням ідеологічної складової – демонструються документальні серіали «Історія Держави Російської», «Ударна сила», «Від кольчуги до броні» і т.п.

«Оплот-ТВ» і «Оплот-ТВ-2» функціонують на технічній базі колишнього муніципального каналу Донецька. Контент обох каналів формується однією редакцією і досить специфічно. Ні на сайті «Оплот-ТВ», ні в друкованих виданнях «ДНР» добова чи тижнева програми передач з якихось причин не оприлюднюється.

На функціонуванні телеканалів «ДНР» відбиваються проблеми з кваліфікованим адмініструванням проектів, обмеженості творчого й технічного ресурсів, засилля в структурах каналів другого, а то і третього кадрових «ешелонів». Професійними прорахунками і недоробками грішати і «республіканські», і «провінційні» канали. Проте, с погляду сьогодення, необхідно визнати, що з часом ситуація змінюється. На базі т.з. «філологічного факультету ДонНУ», що функціонує в окупованому Донецьку, розпочато підготовку фахівців з телебачення. Майстер-класи як для студентів, так і для практиків, дають професіонали, що приїжджають з діючих російських телеканалів, там же проходять вишкіл кадри місцевого сепаратистського ТБ [4]. Досвід "виконання поставлених завдань" напрацьовується редакціями й самостійно, через щоденну практику, на зміну мовним випадом типу "карателі" і "бандерлоги" приходять більш досконаліші маніпулятивні прийоми впливу на аудиторію.

Радіосегмент мас-медіа «ДНР» складається з 6 FM-радіостанцій, з яких 3 – «Комета–Донецьк», «Радио Республика», «Радио ТВ» – здійснюють мовлення у інформаційно-музичному форматі, а інші – «Донбасс ФМ», «Новороссия Рокс», «Папино радио» – у музичному та музично-розважальному з додаванням випусків новин. Вони функціонують в обрамленні інших нелегітимних мовників – російських радіостанцій. Деякі з них оснащені потужними передавачами, що забезпечує поширення сигналу не тільки на населенні пункти, тимчасово непідконтрольні Україні, а їх сигнал можна впевнено приймати у радіусі 80-85 кілометрів від обласного центру.

Організаційною особливістю цього сегменту медіасфери «ДНР» є приклади поєднання радіомовників з телевізійниками, що пов'язано, насамперед, з наявною кадровою проблемою і необхідністю вирішувати питання заповнення радіоефіру «за будь-яких умов». Так працюють радіостанція «Республика» (входить у медіагрупу телеканалу «Первый республиканский») та «Радио ТВ» (у структурі телеканалу «Юнион»). Взаємодія полягає у паралельному використанні одного й того ж контенту, наприклад, трансляції у радіоефірі аудіозапису якоїсь ТБ-програми.

Протягом майже трьох років в ефірі окупованого Донецьку і прилеглих районів спостерігається кількісне збільшення сепаратистських радіостанцій і стабільна присутність близько двох десятків російських. Причиною домінування мовників з характерною для них антиукраїнською спрямованістю контенту є те, що, як вже згадувалося раніш, основні телерадіовежі, використовувані для передачі сигналу, виявилися розташованими на окупованій території.

Ще однією з технічних особливостей організації радіоефіру на тимчасово окупованій території є щільність у частотному розміщенні мовників. Це робиться з метою заповнити весь спектр верхнього діапазону УКХ – крок між частотами мовлення нерідко становить 0,5 мгц, що унеможливає появу тут ще якоїсь радіостанції, напри-

клад, української.

Стосовно російських радіостанцій, чий контент у суверенній українській і міжнародним законодавчим нормам вільно транслюється на аудиторію тимчасово окупованої території, то їх складу притаманні постійні зміни, сигнали деяких можуть неодноразово дублюватися. Наприклад, «Спутник» (проект очолюваного Д. Кисельовим державного МІА "Россия сегодня") у вересні-жовтні 2017 року на «лінії зіткнення» можна було чути одночасно аж на трьох радіочастотах.

Інтернет-ЗМК, Е-ресурси і соціальні мережі. Цей сегмент медіасфери "ДНР" найбільш численний порівняно з іншими, що й визначило необхідність зробити його умовний розподіл на декілька груп.

До першої віднесемо інтернет-ЗМК, тобто ті ресурси, що від самого початку функціонально налаштовані на професійну інформаційну діяльність. Лідуючі позиції серед них займає «Донецкое агентство новостей» («ДАН»), створене згідно з одним із перших «указів глави республіки» ще у грудні 2014 року. Його головне завдання – підвищення ефективності діяльності "державних ЗМІ" шляхом оперативного забезпечення їх матеріалами по висвітленню «державної політики та суспільного життя» на окупованій території, крім того безпосередньо сама агенція виступає потужним засобом масової інформації [5]. Виходячи з цього «ДАН» надані значні повноваження: посадовці «республіки» зобов'язані активно взаємодіяти з ним, надавати пріоритетний доступ до необхідної інформації, першочергово надсилати до агентства прес-релізи про «здобутки», надавати анонси подій, довідкові матеріали, а також брати участь у заходах його прес-центру.

Аналіз функціональної структури сайту і його контентної складової відображає практику виконання агентством покладеної на нього пропагандистської місії. Значне місце відведено матеріалам, присвяченим «онлайн-конференціям» (прямим лініям) «глави республіки» з жителями Києва, Запоріжжя, Донбасу, Одеси та «Бессарабії», Херсонської і Харківської областей. В розділі офіційної інформації – тексти святкових поздоровлень «глави», заяв і коментарів «високопосадовців ДНР». В «Прес-центрі» – повідомлення про прес-конференції та брифінги, що мають відбутися під егідою «ДАН», у новинній стрічці – щоденно від 15 до 20 повідомлень і анонсів інформаційних матеріалів, фоторепортажі. До усього виробленого контенту агентство надає вільний доступ і можливість подальшого – безкоштовного – його використання (хіба що з умовою роботи посилання). Стиль подання інформаційного матеріалу, то відповідно до агентського статусу, «ДАН» намагається витримувати певну толерантну тональність повідомлень, уникати вживання надто агресивних оцінних зворотів, зокрема стосовно України та її стратегічних партнерів.

Дещо інакше (але не в плані їх антиукраїнської чи пропагандистської спрямованості) можна характеризувати сайти, «поріднені» приналежністю до однієї і тієї ж медіагрупи – Novorossia.su та NRT24 (Novorossia today) [6; 7]. Порівняльний аналіз обох ресурсів дає підстави стверджувати, що, при певній індивідуальності їх дизайну та функціональної структури, у формуванні контентної складової вони схожі як близнюки. Сайтам, заявленим як «незалежні джерела інформації», з їх проросійською спрямованістю і однозначно відвертим критиканським характером публікацій про процеси, що відбуваються в Україні, з їх відчайдушним прагненням видати ба-

жане за дійсне в плані висвітлення ситуації на тимчасово окупованій території, в реальності властиві всі ознаки пропагандистських рупорів.

Серед інформаційних ресурсів, що мають «денеєрівське коріння», у Мережі функціонують і нишові, або спеціалізовані інтернет-медіа – такі як схожі за назвою, але різні за засновництвом «Деловой Донбасс» і «Деловой портал». Крім переважання текстів економічної спрямованості, вони схожі між собою вже характерною для більшості інших аналізованих сепаратистських мережевих ресурсів декларативністю місії, авторською знеособленістю розміщуваних місцевих матеріалів та необмежено «вільним» використанням запозиченого контенту.

Певну роль серед мережевих медіа «республіки» відіграють функціонуючі в інтернеті «роботизовані» ресурси – такі, де процес формування антиукраїнського пропагандистського контенту майже стовідсотково здійснюється у відповідності до алгоритму, розписаного заздалегідь за допомогою відповідного програмування, без постійної присутності «людського фактору». Прикладом може служити сайт «Информбюро. Сводка реальных новостей»[8]. Навіть перше його відвідування вже справляє враження дії складного механізму, який в автоматичному режимі щомиті сканує певні інформаційні ресурси, що функціонують в Мережі, групує знайдені схожі за темою тексти і викладає їх на потребу користувача вже на цьому ресурсі.

До групи «офіційних» мережевих ресурсів треба віднести такі, на які покладена функція випереджаючого інформування «з перших рук» про процеси, що відбуваються в «республіці» та їх відповідного «інтерпретування». Це сайти «глави республіки», «народної ради ДНР», «Донецької народної республіки», а також т.з. «міністерств (21) і відомств (17) ДНР». Представлені й інші «державні органи» (біля 15 сайтів) типу «Верховний суд ДНР», «Генеральна прокуратура ДНР», «Центральний республіканський банк», «Фонд держмайна ДНР» тощо. Є інтернет-представництво місцевих – районних і міських – «адміністрацій» (13). В цілому кількісний склад групи нараховує більше 80 ресурсів.

Завдання представницьких сайтів проєктів та «громадських рухів» – ГО «Донецька республіка» і «Вільний Донбас», «Спілки письменників ДНР», «Комітету виборців Донбасу» – демонстрування активного суспільно-політичного життя на тимчасово окупованій території і успішності реалізації в «республіці» намічених планів. Їх теж можна виділити окремою групою, вони є частиною тієї ж пропагандистської структури, яка сьогодні створена в межах медіасфери «ДНР», і виконують ролі, що на них покладені.

Заслужують виокремлення й сторінки і групові комунікаційні майданчики у соціальних мережах, створені для розповсюдження певної інформації та як платформи для ведення відповідної пропагандистської роботи. Тут широко представлені майже всі елементи побудованого на тимчасово окупованій території квазідержавного і квазісуспільного структурного утворення «ДНР». Зв'язані «денеєрівським» походженням ресурси можна зустріти в соціальних мережах не тільки загального характеру – Facebook, Twitter, VKontakte, Однокласники, а й у таких, що мають свою чітко визначену специфіку – Instagram, Pinterest чи LinkedIn. Зацікавленість у даному сегменті медіасфери вмотивовується прагненням до розширення аудиторії, до більш глибокого проникнення в різні її прошарки з метою не тільки донести першими своєю інтерпретацію перебігу подій, що відбуваються, а й під-

вищити вплив на процеси перетворення численних і різномірних соціальних груп в організовані спільноти.

Найбільшу кількість подібних платформ зафіксовано в VKontakte. Це – «Донецк | Луганск | Новороссия» (більше 325 тис. учасників) [9], «Республика Новороссия | Великая Русь» (біля 130 тис. учасників), «Донецкая республика» (більше 90 тис.), «Новороссия | ДНР | ЛНР» (більше 70 тис.), «Новороссия – Россия | Донбасс | ДНР | ЛНР» (більше 50 тис.), «Новороссия | Save Donbass People | Антимайдан» (більше як 32 тис.) та ін. Спостерігається певна динаміка зростання внутрішньої чисельності вказаних інтернет-спільнот, що можна вважати як результатом реалізації учасниками можливості бути зареєстрованими одночасно у кількох з них, так і залученням до їх лав нових «одномумців». При цьому, аналіз характеру спілкування всередині груп цієї соціальної мережі говорить за те, що тут відбувається не обмін думок чи обговорення актуальних питань, а дещо інший процес: транслювання на зібрану аудиторію безперервного потоку відповідного пропагандистського контенту.

Для соціальної мережі Facebook, у порівнянні з VKontakte, властива дещо інша картина. Відмінним є те, що тут, під час моніторингу, кількість груп зазначеної спрямованості було зафіксовано не так багато, вони тут не завжди активно функціонували і всупереч мережевим можливостям, що демонструє VK, не об'єднують тисячі учасників. Стрічки новин на цих комунікаційних майданчиках в реальності безальтернативно вміщують виключно перепости об'єднаних антиукраїнською тематикою текстів, запозичених з інших джерел. У переважній більшості подаються матеріали з російських сайтів rusvesna.ru, ria.ru, ukraina.ru, vesti.ru, а іноді – вирвані з контексту повідомлення українських медіа з відповідним авторським "супроводом". Про дискусію з якої-небудь проблеми чи широке обговорення політичних тем не йдеться.

Висновки. Враховуючи вищенаведене, до особливостей трансформації медіапростору в тій частині Донбасу, яка внаслідок російської агресії опинилась непідконтрольною Україні, треба віднести наступне.

За період 2014-2017 рр. у межах тимчасово окупованої території Донецької області під патронатом РФ був сформований розгалужений, добре структурований і керований інформаційно-пропагандистський комплекс, який включає в собі усі основні комунікаційні канали – пресу, телебачення, радіо, інтернет-медіа. Саме через нього в медіасфері «ДНР» окупаційною адміністрацією встановлюється інформаційний порядок денний, інтерпретуються регіональні і загальноукраїнські події, формуються відповідні стереотипи оцінювання дійсності, визначаються тенденції у сприйнятті населенням сучасних соціально значимих протиріч і перспектив їх вирішення.

При фактичній відсутності українських мас-медіа, друковані та аудіовізуальні пропагандистські «рупори» «ДНР» монополюють "володарюють" над аудиторією тимчасово окупованої частини Донбасу, конкуруючи хіба що з російськими ЗМІ, кількість яких тут значно зросла під час агресії. Але таке суперництво за читачки та глядацькі уми має одну визначальну рису – воно відбувається між своїми, "між одномумцями".

Треба відзначити, що в умовах проведення на території регіону бойових дій, коли функціонування загалом всіх місцевих мас-медіа значною мірою ускладнилося, намітився тренд зміни медіапріоритетів. Так, радіо, від стало визначення його статусу, як «фонового» медіа, почало рух до перетворення на більш дієвий інструмент

впливу на аудиторію. І в цьому є своя логіка. Найменш вибагливе в складних воєнних умовах радіомовлення може бути найбільш доступним як на тимчасово окупованій, так і на підконтрольній Україні території Донбасу, а також—цього не треба виключати—у «сірій» зоні і на бойових позиціях з обох сторін протистояння. Проведений моніторинг реального проникнення радіосигналу стверджує це. Ймовірно, саме цим визначається увага «архітекторів ДНР» до організації радіофіру на окупованій території.

Як показав аналіз, в умовах інформаційної війни певні трансформації відбуваються й у просторі дії новітніх комунікаційних технологій. Можна стверджувати, що соціальні мережі вже не є місцем суто приватного спілкування, скоріш це вже ефективно діюча платформа для проєктів більш масштабних і більш масових по охопленню аудиторії. І в даному випадку привабливим інструментом впливу на неї, як показує моніторинг і аналіз практики, є групові майданчики, які професійно створюються вже не з комунікаційними цілями, а зовсім з іншими.

В процесі трансформації значних змін зазнав контентний масив медіапростору регіону. Пропагандистський характер функціонування мас-медіа «республіки» під-

верджує зріз їх вмісту. Для друкованих і аудіовізуальних матеріалів, що оприлюднюються тут, типовим є спотворення інформації і створення ірреальної картини дійсності з використанням фальсифікацій і підміни понять; представлення подій в Україні винятково в чорно-білому світлі; відвернення і перемикання уваги з актуальних проблем на другорядні; дискредитація опонентів і культивування позитивного образу прибічників; вживання специфічної лексики і "мови ворожнечі".

Інформаційні ресурси т. з. «ДНР» працюють над створенням «епічної картини» бурхливого громадського життя в ній, оминаючи ті факти, що свідчать про зовсім інші реалії. Про «баланс думок» при висвітленні подій, що відбуваються як на сході країни, так і в цілому в Україні, в такій ситуації говорити велими скрутно. Як для публічних, так і для закулісних організаторів медіасфери в межах тимчасово окупованої території Донбасу питання рівня об'єктивності чи додержання журналістських стандартів не суть важливі, бо завдання №1 інше – створення масованого інформаційного потоку з відповідним пропагандистським контентом і формування у аудиторії стереотипів, в яких стратегічно зацікавлена країна-агресор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Подводим итоги, планируем на будущее. Сфера информации // «Вестник ДНР» [Е. ресурс] – Режим доступа: <http://gazeta-dnr.ru> – Дата доступа: 28.12.2017.
2. Газета «Новороссия» №141 від 25.05.2017 [Е. ресурс] - Режим доступа: http://novopressa.ru/uploads/141/Novorossia_n141_WEB.pdf – Дата доступа: 15.11.2017.
3. Газеты Донецкой народной республики [Е. ресурс] – Режим доступа: <http://gazeta-dnr.ru/> – Дата доступа: 07.07.2017.
4. Журналистика в ДНР: Качественная работа в условиях войны [Е. ресурс] – Режим доступа: <https://dannews.info/interview/zhumalistika-v-dnr-kachestvennaya-rabota-v-usloviyah-vojny.html> – Дата доступа: 19.02.2018.
5. О создании государственного предприятия «Донецкое агентство новостей» [Е. ресурс] – Режим доступа: <https://dan-news.info/official/o-sozdanii-gosudarstvennogo-predpriyatiya-doneckoe-agentstvo-novostej.html> – Дата доступа: 03.10.2017.
6. Інформаційне агентство Novorossia.su [Е. ресурс] – Режим доступа: <https://novorossia.su/> – Дата доступа: 05.10.2017.
7. Інформаційне агентство Novorossia today [Е. ресурс] – Режим доступа: <http://nrt24.ru/ru> – Дата доступа: 06.10.2017.
8. «Информбюро. Сводка реальных новостей» [Е. ресурс] – Режим доступа: <http://informburo.dn.ua/cgi-bin/iburo/start.cgi> – Дата доступа: 06.12.2017.
9. «Донецк | Луганск | Новороссия» [Е. ресурс] – Режим доступа: <https://vk.com/soutukraine> – Дата доступа: 02.11.2017.

REFERENCES

1. Summing up, we plan for the future. Sphere of information / Vetrnik DNR [E. source] – Reference: <http://gazeta-dnr.ru> – Accessed: 28.12.2017.
2. Newspaper «Novorossia» №141 25.05. [E. source] – Reference: http://novopressa.ru/uploads/141/Novorossia_n141_WEB.pdf – Accessed: 15.11.2017.
3. Newspapers Doneckoy narodnoy respubliki [E. source] – Reference: <http://gazeta-dnr.ru/> – Accessed: 07.07.2017.
4. Journalism in the DNR: Qualitative work in the conditions of war [E. source]–Reference: <https://dannews.info/interview/zhumalistika-v-dnr-kachestvennaya-rabota-v-usloviyah-vojny.html> – Accessed: 19.02.2018.
5. On the establishment of a state enterprise «Donetsk Agency news» [E. source] – Reference: <https://dan-news.info/official/o-sozdanii-gosudarstvennogo-predpriyatiya-doneckoe-agentstvo-novostej.html> – Accessed: 03.10.2017.
6. Information Agency Novorossia.su [E. source] – Reference: <https://novorossia.su/> – Accessed: 05.10.2017.
7. Information Agency Novorossia today [E. source] – Reference: <http://nrt24.ru/ru> – Accessed: 06.10.2017.
8. «Informburo. Svodka realnyh novostey» [E. source] – Reference: <http://informburo.dn.ua/cgi-bin/iburo/start.cgi> – Accessed: 06.12.2017.
9. «Donetsk | Lugansk | Novorossia» [E. source] – Reference: <https://vk.com/soutukraine> – Accessed: 02.11.2017.

Transformation of the region's media space in conditions of external aggression: the Ukrainian aspect

V. V. Bradov

Abstract. The article presents the results of the study of the peculiarities of the transformation of the information space of the East of Ukraine in the conditions of external aggression on the part of Russia. The structural elements of the media sphere of the part of Donbass temporarily uncontrolled by the Ukrainian government, the algorithm for producing propaganda content, and the channels for its distribution have been determined and functionally characterized. The author claims that an extensive, well-managed information and propaganda complex has been formed in the occupied territory, the task of which is to establish an appropriate information agenda and to form stereotypes that serve the aggressor's specific purposes.

Keywords: information aggression, media sphere, information and propaganda complex, anti-Ukrainian orientation, propaganda content.

Трансформація медіапространства регіону в умовах зовнішньої агресії: український аспект

V. V. Bradov

Аннотация. В статье изложены результаты исследования особенностей трансформации информационного пространства востока Украины в условиях внешней агрессии со стороны России. Определены и функционально охарактеризованы структурные элементы медиасферы временно неподконтрольной украинской власти части Донбасса, алгоритм производства пропагандистского контента, каналы его распространения. Автор утверждает, что на оккупированной территории сформирован разветвленный, хорошо управляемый информационно-пропагандистский комплекс, заданием которого является установление соответствующей информационной повестки дня и формирования у аудитории стереотипов, которые работают на определенные цели агрессора.

Ключевые слова: информационная агрессия, медиасфера, информационно-пропагандистский комплекс, антиукраинская направленность, пропагандистский контент.